

Problém snižování kvality zemědělské půdy v EU a zejména v jižní Evropě: reakce prostřednictvím nástrojů evropské zemědělské politiky

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. března 2009 o problému znehodnocování zemědělské půdy v EU zejména v jižní Evropě: řešení s pomocí nástrojů zemědělské politiky EU (2008/2219(INI))

Evropský parlament,

- s ohledem na úmluvy OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zvláště v Africe z roku 1994 a o biologické rozmanitosti z roku 1992,
  - s ohledem na svůj postoj přijatý v prvním čtení dne 14. listopadu 2007 k přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví rámec pro ochranu půdy¹,
  - s ohledem na své usnesení ze dne 9. října 2008 o řešení problému nedostatku vody a sucha v Evropské unii²,
  - s ohledem na článek 45 jednacího řádu,
  - s ohledem na zprávu Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova a stanovisko Výboru pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin (A6-0086/2009),
- A. vzhledem k tomu, že zemědělství je hospodářské odvětví, které je značně závislé na klimatických jevech i na zásahu zvenčí,
- B. vzhledem k tomu, že zemědělství je nejlepším prostředkem k zabránění degradace půdy, a proto je potřeba vypracovat přiměřenou strategii, která by podporovala zachování činnosti,
- C. vzhledem k tomu, že venkovské obyvatelstvo Unie hraje důležitou úlohu v boji proti desertifikaci a že výrobci z Unie podstatně přispívají k zachování rostlinného krytu v regionech, které jsou postiženy přetrvávajícími suchy, a také vzhledem k tomu, že zejména trvalé kultury, louky a lesy mají nanejvýš pozitivní vliv na zadržování vody,
- D. vzhledem k tomu, že v souvislosti se znehodnocováním životního prostředí je v jižní Evropě, ale také v dalších regionech členských států, v důsledku negativní interakce lidské činnosti a klimatických jevů znehodnocována především zemědělská půda,
- E. vzhledem k tomu, že i příliš intenzivní kultivace ploch může přispívat k erozi půdy, která pak již nemůže přinášet úrodu,
- F. vzhledem k tomu, že desertifikaci je třeba v současnosti pokládat za jedno z nejzávažnějších ohrožení způsobujících znehodnocování půdy v zemích Středomoří,

---

¹ Úř. věst. C 282 E, 6.11.2008, s. 281.

² Přijaté texty, P6_TA(2008)0473.

- G. vzhledem k tomu, že půda je základem pro produkci potravin k výživě lidí a pro výrobu krmiv, textilu a paliv a že hraje důležitou roli při zachycování CO₂; vzhledem k tomu, že je však půda více než kdy jindy nenávratně poškozována v důsledku větrné a plošné eroze, znečištění, zasolování, nepropustnosti, úbytku organických látek a ztráty biologické rozmanitosti půd,
- H. vzhledem k tomu, že negativní dopady, které již byly zjištěny, se týkají hydrologických problémů, pronikání mořské vody do vodonosného pobřežního horizontu, zasolování půd, ztráty zemědělské půdy, snížené biologické rozmanitosti, většího rizika požárů a chorob rostlin a živočichů,
- I. vzhledem k tomu, že výše zmíněné změny způsobené zásahy člověka do životního prostředí v souvislosti s jeho výrobní činností mají výrazný dopad na pěstování plodin a chov zvířat, na produktivní využití půdy a na nabídku potravin, což samozřejmě souvisí s otázkou zajištění potravinových dodávek a – vzhledem k úloze podniků – se společenskými, kulturními a hospodářskými vazbami dotčených regionů a nese s sebou také dopady na hydrogeologické poměry,
- J. vzhledem k tomu, že zavlažování také slouží k udržení vlhkosti v půdě a ke zvýšení množství vody a že by tyto faktory měly být brány v potaz při formování společné zemědělské politiky (SZP),
- K. vzhledem k tomu, že nedostatek vody a sucho dále zvyšují nárůst cen za zemědělské suroviny, a vzhledem ke tomu, že je nutné zajistit plynulé zásobování obyvatelstva potravinami,
- L. vzhledem k tomu, že v rámci správy zemědělských a lesnických systémů lze omezit celkové množství emisí CO₂, a přispět tak ke snížení emisí skleníkových plynů,
- M. připomíná existenci výše zmíněné Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci, jejímž cílem je boj proti degradaci orné půdy a suchu, a podporu Parlamentu této úmluvě,
- N. uznává úlohu předpisového rámce rámcové směrnice o vodě (směrnice 2000/60/ES¹) jako základního nástroje pro ochranu půdy, jenž podporuje meziregionální spolupráci, udržitelné užívání vody a ochranu dostupných vodních zdrojů a přispívá ke zmírnění dopadu povodní a sucha,
- O. vzhledem k tomu, že je nutné zaujmout integrovaný a multidisciplinární přístup, který nebude vycházet z hledání řešení v nouzových situacích, jež mohou mít další negativní dopady a řetězovitě způsobovat další škody,
- P. vzhledem k tomu, že je na místě monitorovat situaci, pokud jde o vývoj probíhajících jevů a vznik nových rizikových situací, a to prostřednictvím specializovaného využití systémů satelitního měření a půdoznaleckých (kartografických) modelů,
- Q vzhledem k tomu, že při současném střídání období sucha a intenzivních srážek se zvýšila četnost extrémních meteorologických jevů, které urychlují proces znehodnocování litosféry, a to zejména v oblastech, kde je půda svou strukturou více vystavena nebezpečí poškození, ať už na severu nebo na jihu Evropy,

---

¹ Úř. věst. L 327, 22.12.2000, s. 1.

R. vzhledem k tomu, že celosvětově vzrostla poptávka po potravinách i jejich ceny,

1. považuje za nutné, aby do směrů a metod řízení SZP byly explicitně zahrnuty zásady a nástroje na ochranu klimatu obecně, přičemž specificky by se tyto zásady a nástroje měly týkat omezení škod způsobených znehodnocením půdy;
2. zdůrazňuje, že financování opatření na přizpůsobení zemědělského odvětví změně klimatu ze strany Společenství musí vycházet z územního přístupu, který zohlední stupeň ohrožení různých regionů Unie; poukazuje na to, že zemědělská půda v jižní Evropě je podle spolehlivých hodnocení mezinárodních a evropských orgánů více citlivá na dopady změny klimatu;
3. vyjadřuje politování nad tím, že nebyly stanoveny konkrétní cíle, když vedoucí představitelé států a vlád rozhodli omezit finanční prostředky určené pro rozvoj venkova, a konstatuje, že v druhém pilíři je k dispozici příliš málo prostředků, než aby odpovídaly novým výzvám souvisejícím se změnou klimatu;
4. domnívá se, že současné problémy včetně nedostatku potravin, vody, rostoucích teplot, zvyšující se evapotranspirace a nebezpečí degradace půdy vyžadují nové, nedělitelné a vědecky podložené zemědělské politiky uzpůsobené podmínkám středomořského klimatu; domnívá se, že by tyto politiky měly pomocí unijních a vnitrostátních orgánů skloubit výzkum a vývoj plodin místně přizpůsobených novým environmentálním výzvám, včetně úspory vody, přičemž by byly zemědělcům poskytovány dostatečné příjmy s cílem udržet evropskou životní úroveň;
5. domnívá se, že v rámci strategie na ochranu půdy by zásady SZP týkající se dobrých zemědělských a environmentálních podmínek měly významným způsobem přezkoumávat a zvyhodňovat činnosti zaměřené na zlepšení funkčnosti a ekologické udržitelnosti stávajících odvodňovacích systémů tím, že budou vytvořeny ekologicky udržitelné plány řízení vodního hospodářství přizpůsobené místním podmínkám a zemědělcům v oblastech ohrožených suchem bude k dispozici poradenství ohledně úspěšného pěstování kultur přizpůsobených místním podmínkám, které mají nízké nároky na potřebu vody;
6. zasazuje se za to, aby Unie více podporovala lepší řízení vodního hospodářství na zemědělské půdě, jež by vyžadovalo zavádění zavlažovacích systémů, které jsou účinnější a lépe přizpůsobené příslušným plodinám, podporovalo výzkum v této oblasti a poskytovalo pobídky pro využívání biotechnologického vývoje;
7. domnívá se, že je nezbytné vytvořit miniaturní nádrže pro zachycování vody sloužící k zavlažování (jezírka na návrších) a protipožární ochraně, které by spravovala družstva a které by se nacházely přednostně v oblastech, kde zavlažování není zajištěno přirozenými srážkami; domnívá se, že by tak mohly vzniknout optimální podmínky pro snížení provozních nákladů, přičemž by se využila i městská odpadní voda vyčištěná technikami rostlinného čištění a technikou biologických dočišťovacích nádrží;
8. poukazuje na to, jak důležité je pro boj proti erozi a pro zlepšování schopnosti půdy zadržovat vodu terasové pěstování, a pokládá za vhodné učinit opatření na zachování, obnovu a zřizování teras;
9. domnívá se, že opatření v oblasti zemědělství a lesnictví by měla zahrnovat programy zalesňování okrajových a znečištěných zemědělských půd, neboť díky kořenům křovin se

může vrchní nestabilní vrstva půdy pevně spojit se stabilní horninou ve spodní vrstvě, která má funkci filtračního substrátu;

10. podporuje zavedení lesnické politiky Společenství, jejímž hlavním cílem bude boj proti změně klimatu;
11. kromě toho pokládá za potřebné poskytovat pobídky pro zemědělská opatření, jejichž cílem je zachování rostlinného krytu, aby nedocházelo k zasolování říčních koryt v důsledku eroze;
12. poukazuje na to, že mnoho středomořských druhů keřů má dobrou odolnost vůči požárům a výborné schopnosti vegetativní regenerace, které by se měly jako takové využít; upozorňuje také na to, že kořenové systémy těchto keřů mají takové vlastnosti, které zabraňují půdní erozi;
13. zastává názor, že za tímto účelem by se mohlo usilovat o pěstování druhů, které potřebují méně vody, popř. že by v některých případech bylo možné nahradit jarní kultury zimními kulturami, které mají nejen menší nároky na zavlažování, ale představují také účinnou ochranu půdy proti erozi, která je díky nim v kritickém zimním období pokryta rostlinstvem;
14. zastává názor, že v lesních školkách se mohou na konkrétních místech pěstovat takové ekotypy, které jsou lépe přizpůsobeny danému prostředí, a že by proto měla být tato zařízení podporována konkrétními pobídkami;
15. vyzývá k podpoře ochrany a vysazování živých plotů, zejména v oblastech, ze kterých se v minulých letech vytratily;
16. uznává významnou úlohu, kterou hrají genetické zdroje rostlin při přizpůsobování obhospodařování půdy měnícím se klimatickým podmínkám; žádá proto Komisi a členské státy, aby vytvořily programy na podporu zachování a dalšího rozvoje genetických zdrojů rostlin zemědělci, zahradníky a malými a středními pěstitelskými podniky;
17. připomíná důležitost vynětí půdy z produkce pro zotavení zemědělské půdy a pro zadržování vody; vyzývá Komisi a dotčené členské státy k podpoře zemědělských systémů přizpůsobeným půdě středomořských ekosystémů;
18. domnívá se, že v rámci udržení organické skladby půdy by měly zásady SZP týkající se dobrých zemědělských a environmentálních podmínek podporovat systémy vstřebávání a přemísťování oxidu uhličitého prostřednictvím optimalizovaného používání metod obdělávání půdy bez závlahy (minimální povrchové obdělávání, rotační střídání pěstovaných plodin, pěstování genotypů vhodných pro dané prostředí, regulace evapotranspirace, účelové hnojení, integrovaná ochrana atd.);
19. vyzývá příslušné místní orgány, aby učinily kroky k vytvoření plánů řízení a technologií využívání vody k zavlažovacím účelům v závislosti na různých environmentálních potřebách a podmínkách, aby stanovily, že vodní zdroje musí být využívány účelově a úměrně ke kvalitě, aby učinily kroky na úrovni subjektů odpovědných za hospodaření se závlahovou vodou s cílem optimalizovat správu dostupných vodních zdrojů a aby dbaly na to, že je nutné omezit plýtvání zdroji v distribučních systémech;

20. podporuje zřízení střediska Společenství pro sledování sucha v podobě zvláštní služby Evropské agentury pro životní prostředí v Kodani a navýšení kapacit pro boj proti požárům koordinovaný Unií, protože sucha a požáry se významně podílejí na desertifikaci a degradaci zemědělské půdy, zejména ve středomořském regionu;
21. zdůrazňuje nutnost zlepšit účinnost informací, které předávají členské státy, a zlepšit koordinaci jejich činnosti;
22. doporučuje vyvinout systém včasného varování a systém průběžné kontroly stavu půdy, což umožní včas zakročit proti erozi, ochuzování o organickou hmotu vedoucímu ke vzniku emisí skleníkových plynů a proti ztrátě orné půdy a biologické rozmanitosti;
23. žádá tedy Komisi, aby v rámci nové definice horských a ostrovních pásem a dalších pásem s nepříznivými přírodními podmínkami, kterou má navrhnout v roce 2009, zařadila mezi hlavní parametry hodnocení i stupeň rizika, které v monitorovaných oblastech hrozí v souvislosti se znehodnocováním půdy a desertifikací;
24. domnívá se, že je nutné posílit výzkum, vývoj a inovace, přičemž věnuje zvláštní pozornost oblastem nejvíce náchylným k nedostatku vody a suchu, a bere v úvahu biotechnologický pokrok;
25. rovněž vyzývá Komisi, aby v rámci revize, která proběhne v polovině období provádění sedmého rámcového programu pro výzkum, technologický rozvoj a demonstrace v roce 2009, byly zohledněny podstatnější pobídky na podporu programů členských států v oblasti výzkumu a vývoje, které mají zajistit více poznatků pro udržitelnější hospodaření s půdou a s oblastmi, v nichž ke znehodnocování půdy dochází;
26. vyzývá Komisi, aby prověřila potřebu vytvoření rámce, který by bylo možné použít boji s příčinami a dopady změny klimatu, zejména se znehodnocováním kvality půdy;
27. domnívá se, že je vhodné zaměřit vzdělávací programy a programy na předávání nových poznatků jak na zaměstnance v daném odvětví, tak na veřejnost, přičemž jejich cílem by mělo být nalézt konkrétní řešení a zároveň zvýšit povědomí uživatelů o kolektivní odpovědnosti při využívání místních zdrojů;
28. požaduje, aby Unie poskytovala především pro mladé zemědělce informační a osvětová opatření, která podpoří zavádění zemědělských metod, jež budou mít příznivý vliv na zachování půdy, zejména pokud jde o následky změny klimatu a roli, kterou hraje zemědělská produkce ve vztahu ke stavu klimatu;
29. připomíná to, co již uvedl ve svém usnesení ze dne 5. června 2008 o budoucnosti mladých zemědělců v rámci současné reformy SZP¹, totiž že financování projektů je potřeba zaměřit přednostně na činnosti, které podpoří mladé zemědělce při zahajování činnosti;
30. považuje za nutné, aby Unie v souvislosti se zajištěním dodávek krmiv a potravin posílila a zvýšila svou autonomii a soběstačnost také účinnější ochranou zemědělské půdy a charakteristik její produktivity a zejména udržitelným využíváním luk k chovu dobytka (prostřednictvím programů pro pastvu dobytka a prémie za pastvu šetrnou vůči přírodě atd.), aby bylo dosaženo větší nezávislosti na dovozu krmiv; domnívá se, že SZP, která

---

¹ Přijaté texty, P6_TA(2008)0258.

má přispívat k celosvětovému zajištění dodávek potravin a trvalé udržitelnosti, musí v rámci zemědělství Unie usilovat o vyvážený vztah mezi rostlinnou výrobou, živočišnou výrobou a výrobou energie;

31. žádá, aby v rámci globálního trhu s CO₂ bylo prosazováno zachování a obnova lesů, prioritně v těch členských státech, které přišly o své bohatství přírodních lesů, a zdůrazňuje nutnost zavést v Unii jednotné a udržitelné hospodaření s lesy;
32. zdůrazňuje úlohu lesů v koloběhu vody a důležitost vyrovnané skladby lesů, pastvin a pastev a orné půdy pro udržitelné hospodaření s vodou; zdůrazňuje zejména funkci půdy se zvýšeným organickým podílem a střídání přizpůsobené plodinám; varuje, že nadměrné obdělávání půdy představuje hrozbu pro zemědělství, bezpečnost potravin a udržitelné hospodaření s vodou.
33. žádá, aby v rámci zemědělských činností týkajících se udržování luk, stálých pastvin a lesních ploch byla uznána možnost spojit vydávání zelených certifikátů se zajišťováním veřejně prospěšných činností (ukládáním CO₂, činnostmi v souvislosti s biologickou rozmanitostí a udržováním kvality půdy);
34. žádá členské státy, aby využily druhý pilíř SZP k vydávání prémie v rámci zemědělských činností týkajících se udržování luk, stálých pastvin a lesních ploch a poskytly tak podporu v souvislosti se zajišťováním veřejně prospěšných činností (ukládáním CO₂, činnostmi v souvislosti s biologickou rozmanitostí a udržováním kvality půdy); žádá Komisi, aby považovala zachování zelených ploch za prioritu;
35. žádá Radu a Komisi, aby prozkoumaly strategie obnovy degradované půdy, počínaje pobídkami omezujícími degradaci půdy;
36. pověřuje svého předsedu, aby toto usnesení předal Radě, Komisi a vládám a parlamentům členských států.